

AFGANİYİ İYİ TANIYALIM...

“Şurası aşikâr: Bu din (İslamiyet) nerede yerleşmişse ilmi boğmuştur. Bu uğurda istibdatla el ele vermekte tereddüt etmemiştir.” Cemalettin Afgani...

İslam Modernisti olarak adlandırılan Cemalettin Afgani, tarihsel şahsiyetler arasında belki de ismi üzerinde en çok spekülasyon yapılan kişilerden birisidir. “Şeyh Afgani” olarak da adlandırılan Cemalettin Afgani, doğumundan ölümüne kadar daima şaibelerin içinde yaşamıştır. Hayatı ile ilgili birçok nokta, onunla ilgilenen araştırmacılar tarafından da tam olarak aydınlatılamamış ve “Şeyhin” hayatı, hep bir sır perdesini üzerinde barındırmıştır. Yaşadığı zaman dilimi içerisinde birçok seyahatler gerçekleştiren Afgani, etki/tesir alanı oldukça geniş olan bir şahsiyetti. Fakat bu kadar etkili/tesirli olan bir insanın yaşamıyla alakalı bilinmeyen yönleri, onun hakkında bazı şaibelerin doğmasına da neden olmuştu. Fikirleri her zaman tartışma konusu olan “Şeyh Afgani” genel olarak davet üzerine birçok ülkeye ziyaretlerde bulunmuştur. Fakat daha sonra kişisel fikirlerini açıklamaya başladığı anda davet edildiği birçok ülkenin yöneticisiyle ters düşmüş ve ülkeden çıkarılmıştır. Peki, onu bu kadar tartışmalı kılan şey neydi? Ya da neden Afgani bir âlim olarak çağırıldığı coğrafyalardan bir mürtet veya zındık olarak kovuluyordu? Hakkında ortaya atılan iddialar nelerdi? Doğruluk payı var mıydı? Kısacası kimdi bu adam? Nereden gelmişti? Ne yapmak istiyordu?

Cemalettin Afgani 1839 yılının Kasım ayında dünyaya gelmiştir. Afgani’nin doğum yeri birçok kaynakta farklı yerler olarak gösterilmektedir. Ancak bunların hangisinin doğru olduğu tam olarak belli değildir. Afgani’nin İran’a verdiği öneme bakarak ve yılmaz takipçisi Muhammet Abduh’a dayanarak ona İranlı diyenler olduğu gibi (H. Karaman, 1994) onu Afganlı olarak gösterenlerde mevcuttur (M. Türköne, 1994). Bunların dışında Afgani için Hintli, Pakistanlı ve Türk diyenler de olmuştur. Yani Şeyhin yaşamı daha doğumu ve milliyeti ile tartışma konusu olmuştur. Şii olduğu iddiaları da onun İranlı olarak gösterilmesinden kaynaklanıyor olsa gerek. Bildiğimiz kadarıyla Afgani ilk eğitimi babasından alıyor ve daha sonra İran’a giderek orada zamanın ulemalarından dersler almaya devam ediyor. Tahminen 4 yıla yakın bir eğitimden geçen Afgani buradan Hindistan’a gider. Hint seyahatine başladığı zaman Afgani’nin reform fikirleri kafasında şekillenmeye başlamıştır. Zira Afgani artık Avrupa’nın bilim ve kültürü ile tanışma fırsatını yakalamıştı. 1857 yılında hac için çıktığı gezi vesilesiyle Afgani, Hicaz, Mısır, Yemen, Türkiye, İngiltere ve Fransa’ya gider. Yaklaşık bir yıllık bu seyahatlerinin ardından Afganistan’a geri dönen Afgani, bir iktidar değişikliği ile yeni iktidarın isteğiyle baş vezirlik koltuğuna oturur. Ancak bu çok da uzun süreli olmayacaktır. Zira İngilizler iktidarın değişmesi için bazı çalışmalar yapınca mevcut yönetim yıkılır ve bu gelişmeler üzerine Afgani’de Hindistan’a geçer. Şeyh Cemalettin Hindistan’da yaptığı faaliyetler yüzünden İngilizleri rahatsız etmiş sonuçta İngilizler onun ülkeyi terk etmesini istemişler ve aleyhte propaganda yapmasını

da gerekçe olarak kullanmışlardır.

1870 yılında kısa süreli bir Mısır seyahati yapan Efgani buran İstanbul'a hareket etmiş ve ilk İstanbul günleri böylece başlamıştır. Daha sonra tekrar Mısır, Hindistan, iki kez İran seyahati ve ardından İngiltere, Rusya ve Fransa seyahatleri gelir. Buralarda da kalıcı olamayan Efgani İstanbul'a ikinci kez gelir ve öldüğü tarih olan 9 Mart 1897 yılına kadar da İstanbul'da kalır. Devamlı mücadele ve seyahatlerle geçen bir ömür, İstanbul'da zamanın Padişahı Sultan II. Abdülhamit'in misafiri iken son bulur. Efgani'nin ölüm nedeni de hayatı gibi tartışmalı olmuştur. Ancak bilindiği kadarıyla "Şeyh Efendi" çene kanserinden hayatını kaybetmiştir.

Aslında bu ikinci İstanbul seyahatinin Efgani için önemi büyüktür. Zira kendisini sultan çağırmıştır ve Efgani'den Sünni-Şii meselesi ile ilgili çalışmalarda bulunması istenmiştir. Sünni-Şii meselesinde yakınlaşma ve diyalog için çaba sarf eden Efgani İstanbullu günlerinin sonlarına doğru buradan, her ne kadar ayrılmak istese de, onu oraya çağıran Sultan tarafından bırakılmamıştır. Cemalettin Efgani Mısır'da Mısır Milliyetçisi, Türkiye'de ise bazı aydınlara Türk Milliyetçiliği aşıl原因an isimdir. Farklı yerlerde ve farklı fikirlerde karşımıza çıkan Efgani zaman-zaman muhataplarını şaşırtan fikirler beyan etmekte hiç sakınca görmemiştir. Ancak bu tartışmalı fikirlere makalemizin ikinci bölümünde değineceğimiz için şimdilik konuya girmiyoruz. Efgani hakkında belli bir fikre ulaşmak için, Efgani ile ilgili olarak Sultan II. Abdülhamit'in Hatıralarında ne söylediğine bakmakta fayda vardır:

"Hilafetin elimde olması İngilizleri hep tedirgin etti. Blund adlı bir İngiliz ile Efgani adlı bir maskaranın el birliği ile İngiliz hariciyesinde hazırladıkları bir plan elime geçti. Efgani'yi yakından tanırdım. Tehlikeli bir adamdı. Bana bir ara Mehdilik iddiasıyla bütün Orta Asya Müslümanlarını ayaklandırmayı teklif etmişti. Derhal reddettim. Bu sefer Blund'la işbirliği yaptı. Kendisini İstanbul'a çağırttım. Bir daha İstanbul'dan çıkmasına izin vermedim"

Bundan başka Ahmet DAVUDOĞLU "1355 numara ile Şarkın Yıldızı Locası'na kayıtlı bir mason olan, İslâm'a duyduğu güvensizliği açığa vurmaktan çekinmeyen ve Peygamberlik sanatlardan bir sanattır diyen Efgani, bir ilim adamı değil, siyasetle uğraşan bir nankördür. Fesatçılığı sezilince ulema tarafından İstanbul'dan kovulmuş, Mısır'a kaçmıştır" açıklamalarıyla önümüze bir başka Efgani örneği koyuyor. Aslında biz bu iddialara yabancı değiliz zira Efgani ve bir numaralı öğrencisi Muhammed Abduh hakkında daha öncede bu tarz iddialar ortaya atılmış ve bu iddiaların belgeleri de sunulmuştur.

Prof. M. Kaya Bilgegil, "Ziya Paşa" isimli kitabında "Efgani, her mason gibi İslâmiyeti içerden yıkmaya çalışmıştır" diyor. Mısır'da kurulan mason localarının başına gelen Cemalettin Efgani ve Muhammet Abduh, Müslümanlar arasında masonluğun yayılmasına çok yardım ettiler. İngiliz Masonları tarafından himaye edildiği ve onlarla işbirliği içinde olduğu dile getirilen Efgani üye olduğu İsveç Mason Locasından da ilginç bir gerekçeyle atıldıktan sonra Fransız Mason Locasına reis olmuştur. Locadan atılma nedeni ise "Tanrıya" inanmama. Çünkü İsveç Mason Locasında üyelik için "Tanrıya" inanma şartı vardı ve Efgani, tanrısız olarak algılanmıştı. Türkiye'de Masonların çıkardığı bir dergi olan Mimar Sinan Dergisi de 2003 yılındaki Mart sayısında Efgani'ye hatırı sayılır bir sayfa sayısı ayırmış ve onu övgülerle anmıştır. İşte "sinek küçük ama mide bulandırıyor" sözünün hafızalarımıza üşüştüğü noktalardan birisi de burasıydı. İngiltere'nin Mısır sömürge valisi Lord Cromer "Kuşkusuz İslâmî reformist hareketin geleceği Şeyh Muhammed Abduh'un çizdiği yolda ümit vaat ediyor. Ve o yolun yolcuları Avrupa'nın her türlü yardım ve teşviklerine lâyıktırlar" sözü Efgani ve Abduh'un üzerindeki şaibeyi biraz daha artırıyordu. Son dönem Osmanlının ünlü şeyhülislamlarından, merhum Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi, Muhammet Abduh'la ilgili "Üstadı Efgani vasıtasıyla, masonluğu Ezher'e sokan odur" demiştir. Tüm bunların dışında Efgani'yi kurtarıcı olarak algılayan âlimlerimizin de varlığını

Modernist entellerin öncüleri... Afgani mi?

Yazar Ali Kara

Pazartesi, 20 Ekim 2008 10:36 - Son Güncelleme Pazartesi, 20 Ekim 2008 10:54

burada hatırlatmakta fayda vardır. Mehmet Akif, Mehmet Emin Yurdakul, M. Şemsettin Günaltay gibi ünlü simaların isimlerini burada sayabiliriz. Said Nursi ise Risalelerinde Efgani'den bahsederek kendisinden çok şeyler öğrendiğini belirtmektedir.

Tüm bunların dışında biz Cemalettin Efgani hakkında kısa bir değerlendirmede bulunarak, onu kendi kaleminden ve eserlerinden, daha doğrusu yazdıklarından tanımaya ve tanıtmaya çalışacağız.

Devam edeceğiz efendim...

(Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkoloji Bölümü)

Editör:

Bu gibi araştırma yazılarını çoğaltmamız gerekir. İslamı içinden yıkma taktiğini işleyen siyonist masonik çevreler, dinin dayandığı temelleri yine din adamlarının ilahiyatçıların ağzından yıkmaya giriştiler. Bizler de boş durmayalım, bunların aslında bir merkezden kışkırtıldıklarını anlayalım ve iyi tahlil edelim. Selefiyye deyip genel bir isimle ortaya çıkan vehhabiler, reformcular ve enteller şimdi mezhepleri ve tarikatları silmeye çalışıyorlar. Tv lerde boy gösteren karamanlar, yaşar nuriler, bayındırlar, bayraktarlar, m.islamoğlu gibileri dön dolaş hepsinin dilinde ibni teymiye afgani abduh y.karadavi gibi isimlerdir. Bunların açıklamalarını iyi takip edip cevaplarını yayınlamak üzerimize dini bir borçtur. Fitne zamanında alimlerin susması caiz değildir.